

ТЕМА 12. РОЗВИТОК ДЕРЖАВИ В США

- 1. Утворення США.**
- 2. Конституційний лад США 18-20 ст.**
- 3. Розвиток держави у США у 18- поч. 20 ст.**
- 4. Основні тенденції державно-правового розвитку США в 20 ст.**
- 5. Розширення державного апарату США в 20 ст.**
- 6. Правоохоронні органи США.**

1. Утворення США.

США на сьогодні є однією з наймогутніших країн світу. Однак історія її державності розпочалася відносно недавно (порівняно з деякими потужними європейськими країнами).

Базою утворення США виступили англійські колонії, засновані на північно американському континенті в 17 – 18 ст. На момент утворення можна було виділити три основні регіони: південь, де переважав рабовласницький спосіб виробництва, північ – колонії, в яких дістав розвиток мануфактурний спосіб виробництва, центр – деякі колонії, які зайняли так зване проміжне становище. Населення колоній складалося в основному із представників англійської аристократії, буржуазії, фермерів та завезених африканців-рабів.

З точки зору порядку управління колонії також поділялися на три групи: приватновласницькі володіння (Меріленд, Пенсільванія), колонії-республіки (Род-Айленд, Коннектікут), королівські колонії. Населення колоній вважало себе вільними підданими англійської корони, на нього поширювалася дія основних правових актів метрополії (Біль про права, Велика хартія вільностей тощо.) Однак з часом проявилася протистояння між урядом, який розглядав колонії в якості сировинного придатку, та населенням колоній. Найбільшої гостроти ці протиріччя досягли в середині 18 століття.

Основні етапи боротьби за незалежність.

- 1774р.- скликання у Філадельфії Першого континентального конгресу колоній, який прийняв звернення до короля Англії, в якому було виражено прохання припинити порушення прав жителів колоній. Англійський уряд відреагував військовими діями.
- 1775р. – Другий континентальний конгрес, який оголосив війну Англії, утворив американську армію. Почалася війна за незалежність.
- 4 липня 1776 року Третій континентальний конгрес прийняв Декларацію про незалежність. Цей документ був складений групою політиків (Джеферсоном, Вашингтоном, Адамсом, Гамільтоном), які притримувалися прогресивних поглядів на державотворчі процеси, сповідували ідеї наявності у людини невід’ємних природних прав тощо. У Декларації було оголошено про розірвання залежності між колоніями і метрополією, через порушення Англією невідчужуваних прав американців. На основі теорії природного права оголошувався принцип національного суверенітету, повновладдя народу тощо.
- 1781 р. – прийняття конгресом першого конституційного документу США, який мав назву „Статті конфедерації”, в якому було зафіксовано створення Сполучених Штатів Америки як державного утворення конфедеративного типу, до складу якого входили англійські колонії, розташовані у Північній Америці. Колонії були проголошені незалежними державами (штатами). Було встановлено, що кожний штат зберігає свою незалежність, зобов’язується надавати допомогу і підтримку іншим штатам та не втручатися в їх справи. Оголошувалося про свободу пересування та торгівлі в середині конфедерації. Для ведення загальних справ утворювався Конгрес, в якому кожен зі штатів мав по одному голосу. Конгрес працював сесійно, а в перерві між сесіями його функції виконував Комітет штатів.

Таким чином, в кінці 18 століття в Північній Америці виникле нове державне утворення конфедеративного типу – Сполучені Штати Америки, яке було остаточно визнано за англо-американським мирним договором 1783 року.

2. Конституційний лад США у 18-20 ст.

Після завершення у 1783 році війни з Англією правлячі кола північно американських колоній дійшли до необхідності посилення союзу між штатами і переходу на більш централізовану систему державного ладу.

В 1787 році у Філадельфії зібрався Конституційний конвент, на якому були представлені 12 із 13 штатів. На протязі чотирьох місяців ввелася підготовча робота, результатом якої було прийняття Конституції, що діє і сьогодні.

Одним з основних принципів конституції визнався *принцип розподілу влад* на законодавчу, виконавчу і судову.

Законодавча влада надавалася Конгресу США (парламенту), який складався з двох палат: сенату (верхня палата) і палати представників (нижня палата). Сенат був палатою територіального представництва, а палата представників виражала інтереси нації в цілому. Сенат складався з обраних терміном на 6 років законодавчими органами штатів senatorів. Палата представників – з конгресменів, обраних на 2 роки населенням штатів із розрахунку 1 конгресмен від 30000 громадян. Найважливішою прерогативою Конгресу було прийняття законів. У цій сфері обидві палати були наділені однаковими повноваженнями, за виключенням законів у фінансовій сфері, які могли ініціюватися палатою представників. Законопроект перетворювався на закон у випадку його прийняття обома палатами та затвердження президентом. Президент був наділений правом відкладального вето, яке долалося 2/3 голосів членів обох палат.

Виконавча влада здійснювалася президентом, який наділявся повноваженнями глави держави і уряду. Президент визнавався верховним головнокомандувачем, наділявся правом помилування, за згоди і поради сенату призначав дипломатів та інших вищих посадових осіб, скликав палати Конгресу у термінових випадках та здійснював інші повноваження. Як глава уряду, президент керував адміністративним апаратом та повсякденними справами в галузі управління, видавав адміністративні розпорядження, які мали

відповідати діючим законам. Президент обирався за допомогою непрямих виборів терміном на 4 роки. Вибори проходили наступним чином: населення штатів обирало виборщиків, які в свою чергу обирали президента.

Третя влада була представлена *судом*. Загально федеральну судову систему очолював Верховний Суд США. По найбільш важливим справам суд здійснював розгляд за участі присяжних. Судді верховного суду призначалися президентом за згодою сенату на невизначений термін.

Таким чином передбачалася *конституційна система „стримувань і противаг”*. Конгрес міг відхилити законопроекти, внесені на розгляд президентом, а сенат – не погодитися із внесеною на його розгляд кандидатурою. Конгрес і сенат, за участі верховного суду, отримали право розпочати і провести процедуру притягнення президента до відповідальності. Президент був наділений правом відкладального вето, що дало йому можливість впливати на законодавчий процес. Введення двопалатної системи конгресу передбачало конкуренцію палат і запобігало узурпації законодавчої влади однією з палат. Різні терміни обрання парламенту та президента запобігали безвладдю.

Конституція передбачала *федеративний устрій*. Відповідно розмежовувалися правомочності між загально федеральною владою та владами окремих штатів. Федерація була наділена правом здійснення закордонних справ, зовнішньої торгівлі, регулювати грошову систему країни, встановлювати єдині стандарти в галузі метрології, керувати питаннями оборони. Підкреслювалося верховенство федерального права. Фіксуючи основи федерації, конституція вводила змішану систему Конгресу, в якій представництво корпусу виборців країни в цілому стало суміщатися з рівним представництвом штатів у сенаті в незалежності від кількості населення кожного з них. Таким чином, верхня палата ставала більш послідовним виразником інтересів штатів, особливо малонаселених.

Однією з важливих ознак Конституції була відсутність у її основному тексті норм, які б стосувалися прав і свобод людини. Ця прогалина була

заповнена в 1791 році із введеннями у дію прийнятого в 1789 р. *Біллю про права*, який складався з десяти поправок до Конституції. Принциповою ідеєю поправок було визнання недопустимості прийняття законів, які порушують свободи громадян (віросповідання, слова і преси, мирних зібрань, звернення до уряду з проханням зупинити зловживання). Визнавалося право носіння зброї, заборонялося проводити затримання особи, слідчі дії, які порушують її особисті права без належно оформлених дозволів. Ніхто не міг бути підданий покаранню інакше, як за рішенням суду. Вводився обов'язковий розгляд кримінальних справ судом присяжних та обумовлювалося право обвинуваченого на захист.

Таким чином, із прийняттям Біллю про права американська конституція стала першим в історії документом, який на сьогодні прийнято класифікувати як конституція. Однією з важливих ознак цього акту є його надзвичайна стабільність (діє і сьогодні), яка обумовлена наявністю в ньому лише найбільш важливих, основоположних принципових норм і надзвичайно складним процесом внесення змін до нього.

3. Розвиток держави у США у 18- поч.20 ст.

Першим президентом США було обрано Дж. Вашингтона. З його іменем пов'язано утворення апарату загально федеральної центральної виконавчої влади. Було утворено ряд центральних органів (департаментів), які керували відповідними галузями: військовий, фінансовий, державний (закордонних справ). Пройшла уніфікація структури органів влади і управління в штатах: законодавча влада в основному здійснювалася легіслатурами, а виконавча – губернатором, ступінь повноважень якого була різною у різних штатах.

Суди були реорганізовані у класичну федеративну систему, яка складається із двох паралельних рівнів судових систем: федеральної судової системи та судової системи окремих штатів. Таким чином, у кожному штаті утворилася власна судова система, яка не завжди була схожа на судові системи інших штатів. Однак в цілому у штатах склалася триступінчата судова система,

яка включала до себе місцеві суди, що розглядали мілкі справи, суди першої інстанції – здійснювали розгляд основної категорії справ, верховні суди – здійснювали перегляд рішень нижчих судів у якості апеляційної інстанції.

Федеральна судова система складалася з окружних, апеляційних та Верховного суду США. Уся країна була розділена на судові округи, в яких діяли окружні суди в якості суду першої інстанції, які розглядали справи правовідносин, по яких регулювалися федеральним законодавством. Декілька окружних судів були прикріплені до апеляційного суду, який здійснював перегляд віднесених ними рішень. Верховний суд вважався найвищою судовою інстанцією країни, який здійснював розгляд справ по обвинуваченню вищих посадових осіб, справ, де однією із сторін виступає один штат, а також перегляд справ у останній інстанції, по рішенням винесеним нижче стоячими федеральними судами в апеляційному порядку.

Таким чином, однією з особливостей судової системи США був її розподіл на два рівні, згідно з яким суди федеральної юрисдикції розглядали справи федерального значення, а суди штатів – справи місцевого значення. Іншою особливістю було поступове перетворення вищого судового органу США та відповідно штатів у суди вищої конституційної юрисдикції, які могли визнавати окремі акти неконституційними і проводили тлумачення Конституції. Окрім цього необхідно зазначити, що в США не було утворено окремої системи конституційної юстиції, і загальні суди здійснювали частково функцію конституційних судів.

Однією з важливих тенденцій державотворення було *територіальне розширення країни*, яке відбувалося в основному за рахунок захоплення земель корінних індіанців, завоювання мексиканських земель, придбання володінь європейських країн у Північній Америці. Нові землі отримували автономію у складі США, утворювали власні законодавчі органи. Однак центр залишав за собою значні права в керівництві автономією. Так, місцевий уряд очолювався призначеним президентом губернатором, який міг накладати вето на прийняті місцевими законодавчими зборами закони, Конгрес міг позбавити автономію її

спеціального статусу тощо. Поступово, при дотриманні умови встановлення республіканської форми правління та ряду інших, автономія могла бути реорганізована у окремий штат. Окрім цього окремі шати утворилися шляхом самовизначення через відокремлення від інших штатів. Таким чином, на початок 20 століття у США налічувалося 48 штатів.

Важливим елементом політично системи США були *партії*, які хоча і не являли собою владні органи, але здійснювали значний вплив на державну політику США. В 1828 році утворилася демократична партія, яка була створена на базі очолюваного Джеферсоном політичного угруповання, яке виступало за необхідність включення до складу Конституції білю про права. З часом у складі цієї партії почали домінувати представники консервативно налаштованого півдня. В 1854 році утворилася республіканська партія, в якій з часом намітилися дві течії: права та ліберально-демократична. Інтенсифікації політичної структуралізації суспільства сприяла проведена о в країні лібералізація виборчого права, внаслідок чого активне виборче право отримали усі повнолітні чоловіки; також були скасовані деякі цензи для зайняття посад.

Наріжною сторінкою в американській історії слід вважати *громадянську війну 1861-65 років*. Причиною війни виступили протиріччя між консервативно налаштованими, рабовласницькими південними штатами та індустріальними, більш розвиненими північними штатами. Війна розпочалася після обрання радикально налаштованого республіканця Лінкольна президентом, який виступав за відміну рабства. Південні штати оголосили про утворення конфедерації південних штатів і вихід зі складу США. Розпочалися воєнні дії, в яких переможцем став федеральний центр. Після закінчення воєнних дій у південних штатах було введено тимчасове воєнне управління, яке могло бути скасоване лише після прийняття 15 поправки до Конституції, яка передбачала надання виборчих прав всім громадянам незалежно від кольору шкіри.

Таким чином, *основним завоюванням держави цього періоду слід вважати урівняння громадян незалежно від кольору шкіри у політичних правах*

і скасування рабства. В країні склалися сприятливі умови для її подальшого розвитку у економічній, політичній, культурній сферах. Державний лад, встановлений Конституцією 1787 року, виявився дієздатним і був збережений.

4. Основні тенденції державно-правового розвитку США в 20 ст.

В 20 ст. США домоглися високих стандартів у багатьох галузях суспільного життя, передусім у економічній сфері, і поступово перетворилися на державу – світового лідера. Дві світові війни, в яких приймала участь Америка, майже не спричинили негативних наслідків для неї; більше того, вони сприяли зростанню її економічної потужності. З часом в країні відбулася структурна перебудова в економіці, наслідком якої був перехід домінування до крупних фінансово-промислових корпорацій. В країні відбулися також зміни у публічному секторі. Однак зміни в державному ладі США, які відбулися в 20 ст., носили фактичний характер і майже не зачіпали основ конституційного порядку.

Перш за все необхідно зазначити на значні *зміни у галузі федерального виборчого права*, які розпочалися в двадцятих роках минулого століття. В 1920 році жінкам було надано право активного і пасивного виборчого права. З часом було вирівняно виборчі права громадян окремих штатів і федеральних територій. Було заборонено обмежувати виборчі права на підставі несплати податків. З часом надано виборчі права всім громадянам, які досягли 18 річного віку та скасовано більшу частину виборчих цензів, які стосувалися майнового стану. Окрім цього було змінено кордони виборчих округів у відповідності з кількістю населення. На основі змін у федеральну виборчу систему значно демократизувалися також виборчі системи окремих штатів.

На протязі 20 століття в країні повністю сформувалася *двопартійна система* (республіканці-демократи), яка будувалася на наявності в країні двох потужних політичних сил, які не мають принципової різниці у поглядах і змінюють одна одну на чергових виборах, не даючи узурпувати владу.

Основні зміни в державному механізмі знаходилися у площині розширення джерел формування державної політики. Все більшу роль в цьому сенсі починають відігравати різні підприємницькі союзи та подібні їм громадські об'єднання, які по суті були групами тиску. Найбільш значними з них були і залишаються Національна асоціація промислових компаній та Торгова палата. Ці об'єднання окрім економічних виконують по суті політичні функції, оскільки шляхом прийняття різного роду рекомендацій та їх лобіювання по суті впливають на процес прийняття нормативно-правових актів.

Ще одна не менш важлива тенденція розвитку механізму держави полягала у *централізації державної влади*. Цей процес не носив відкритий характер і був досить складним, оскільки політичні влади окремих штатів, природно, виступали проти нього. Важливим фактором централізації країни виступила т.з. „доктрина вічного союзу”, у відповідності з якою за кожним штатом перестало визнаватися право на сепаратизм (відокремлення) від США та право окремого штату на невизнання федерального законодавчого акту.

Наступним проявом централізації було *розширення компетенції федеральної влади* та утворення розгалуженого апарату управління, який складався з професійних службовців. В країні діяли принаймні три типи федеральних установ: департаменти (міністерства) – основним завданням яких було здійснення державного управління відповідної галузі, агентства – органи, подібні до департаментів за своїми функціями, але нижчі за статусом, тимчасові комісії та інші органи – створені для вирішення конкретних задач.

Суттєвим було також питання щодо *призначення вищих посадових осіб в державі*. В цей час склалася практика розподілу федеральних посад на дві категорії: політичних і цивільних. До перших посад належали глави департаментів та інші вищі службовці, і вони вважалися найближчими соратниками президента, обраного на черговий строк. Призначення на ці посади потребувало схвалення сенату, який, як правило, завжди погоджувався з пропозицією президента. Особи, що займали ці посади, розглядалися як радники президента з відповідного кола питань. Враховуючи таке розуміння

вищих державних посад, в США не склалася практика утворення вищого колегіального органу виконавчої влади, який би ніс відповідальність перед парламентом. Вищі службовці вважалися особисто підзвітними президентові. Щодо посад цивільної служби, то їх займали кадрові службовці, які рідко змінювалися з приходом нової влади і вважалися професійними управлінцями.

В структурі державного управління дістала свій прояв і інша тенденція, яка була обумовлена федеративним устроєм США. Формально в країні не сформувалася єдина система державної служби. Кожен штат утворював власну систему адміністративних органів, які номінально не були підлеглими федеративним органам влади. Однак на практиці федеративні органи влади дістали змогу втручатися в діяльність органів влади окремих штатів, використовуючи для цього різноманітні засоби, перш за все фінансового характеру.

Однією з важливих тенденцій в державно-політичній сфері слід виділити *зростання ролі виконавчої влади у сфері правотворчості*. Органи виконавчої влади за допомогою т. з. виконавчих наказів, які мали конкретизувати законодавство, та актів делегованого законодавства фактично створювали нові правові норми. В цей же час спостерігається зростання ролі центральних відомств правоохоронно-оборонного блоку. Тим не менше, за допомогою інших гілок влади, система державної влади в США на сьогодні залишається збалансованою.

5. Розширення державного апарату США в 20 ст.

Однією з тенденцій державотворення, яка мала місце в США в 20 ст., було поступове розгалуження системи державного апарату. В цей період часу спостерігалось значне розширення структури органів виконавчої влади, які підпорядковані президентові. Утворилася велика кількість департаментів, агентств, відомств, комісій, комітетів, кожен з яких входив до системи адміністративних органів, наділених владними повноваженнями та правами вносити рішення стосовно прав і обов'язків фізичних і юридичних осіб.

Державним органам належало також право видання нормативно-правових актів та контролю за їх виконанням, що значно підсилювало їх статус. Виходячи з цього, в країні з'явилася велика кількість приписів, норм, стандартів, які були результатом правотворчості адміністративних відомств і значно розширювали коло їх впливу на суспільні відносини.

Апарат вищих органів влади формувався президентом спільно з конгресом. Президент здійснював загальне керівництво та контролював їх діяльність. У відповідності з спеціальними актами конгресу йому також належало право проводити реорганізацію цих органів.

Органами державної виконавчої влади найвищого рівня слід вважати *департаменти*, основною функцією яких є здійснення керівництва окремою галуззю в країні. Перші з них виникли ще у 18-19 столітті і займалися керівництвом найважливішими галузями: департамент оборони, департамент фінансів, державний департамент тощо. Починаючи з 20 ст., враховуючи кардинальні зміни у внутрішній політиці в країні, виникли ряд нових департаментів: департамент праці, департамент охорони здоров'я і соціальних служб, департамент освіти, департамент житлового будівництва і міського розвитку, департамент транспорту, департамент по енергетиці.

Специфічним утворенням адміністративної системи США є незалежні *агентства*, які наділені адміністративними і деякими судовими повноваженнями, але залишаються відокремленими від міністерств і користуються певною самостійністю по відношенню до президента. Агентства вважаються підпорядкованими конгресу, але контроль за їх діяльністю та оперативне керівництво здійснюється президентом. Агентство очолюється, як правило, колегіальним органом, глава якого призначається президентом. Термін призначення членів органу управління перевищує термін обрання президента. Окрім цього проводиться поступова ротація його складу. Ці фактори сприяють збільшенню незалежності керівного органу агентства від глави держави. На сьогодні утворено більше 100 агентств, які за функціональною ознакою можна розділити на політичні, економічні і соціальні.

До першої групи слід віднести Комісію по громадянським правам, Федеральну виборчу комісію; до другої – Федеральну резервну систему, Комісію по цінним паперам та біржовим операціям, Федеральну корпорацію страхування вкладів, Експортно-імпортний банк тощо; до третьої – Національну раду по трудовим спорам, Комісію по забезпеченню рівних можливостей для працевлаштування тощо.

Окремим видом державних органів є *урядові корпорації*, статус яких схожий до статусу незалежних агентств. З одного боку вони діють в якості адміністративних утворень, а з іншого – вступають у цивільно-правовому обороті в якості звичайних юридичних осіб, заснованих на державній власності. Основною функцією таких суб'єктів є виконання конкретних завдань сформульованих урядом. Одним з прикладів можна навести Корпорацію по гарантуванню пенсійного забезпечення.

Одним з видів федеральних органів слід назвати різноманітні *комісії, бюро, комітети*, які носять тимчасовий характер і утворюються для вирішення актуальних проблем та виконання конкретних задач. Такі органи діють певний проміжок часу і, або припиняють свою діяльність, або трансформуються у постійно діючі органи у ранзі департаментів чи агентств. Серед прикладів можна навести Міжштатну комісію по торгівлі, яка була реорганізована у Міністерство торгівлі, Федеральну комісію по енергетиці тощо.

Однією з найважливіших ланок державного апарату слід вважати *Виконавче управління президента*. Не дивлячись на те, що утворення цього органу не передбачено Конституцією країни, з початку свого утворення воно займало важливе місце у системі органів державної влади. Воно було створене за виконавчим наказом президента Рузвельта для виконання інформаційно-координуючих функцій з метою підсилення взаємодії між окремими ланками державного апарату. З початку утворення управління було мало чисельним за складом, однак з часом його штат значно розширився. Управління за організаційною структурою поділяється на *Апарат Білого дому, Адміністративно-бюджетне управління, Раду по плануванню національних*

ресурсів, Управління економічної стабілізації, Інформаційну службу новин, Управління з надзвичайних ситуацій, Управління координації інформації, Раду національної безпеки з підпорядкованим їй Центральним розвідувальним управлінням тощо.

Основним органом Виконавчого управління слід вважати Адміністративно-бюджетне управління, яке займається зібранням і аналізом даних для складення і контролю за виконанням щорічного бюджету, вивчення діяльності органів виконавчої влади, розробка планів реорганізації, ревізія бюджетних коштів, схвалення прийняття та зміни державних програм тощо. Враховуючи особливе значення цього органу, його керівник призначається президентом, але з обов'язковим наданням згоди сенатом.

Враховуючи поступове розширення повноважень президента, поступово розширялася і компетенція Виконавчого управління президента, яке окрім виконання координаційних функцій перетворилося на орган по розробці основних засад державної політики, особливий чинник прийняття важливих рішень.

6. Правоохоронні органи США.

Правоохоронні органи США займають важливе місце в системі органів державної виконавчої влади федерації та окремих штатів.

Особливістю формування системи правоохоронних органів є її *децентралізація* і, як її наслідок, відсутність єдиної вертикальної структури на території всієї країни у цілому ряду таких органів. Такий факт перш за все спричинений тим, що США є федеративною країною, в якій існує два рівня юрисдикції: юрисдикція федерації та юрисдикція штатів. Однак відсутність у США єдиної системи правоохоронних органів відрізняє її від цілому ряду інших федеративних країн, де діяльність правоохоронних органів входить до виключної компетенції федерації.

Ще однією характерною ознакою є *відсутність у США федеральної поліції*, як структурного підрозділу департаменту внутрішніх справ чи як

окремої структурної одиниці. Поліцейські функції в сфері федеральної юрисдикції виконуються рядом інших спеціальних органів, які діють в рамках департаменту юстиції.

Найбільш важливою ланкою правоохоронної системи є *атторнейська служба*, яка складається з декількох незалежних одна від одної атторнейських систем: федеральної, штатів, місцевої тощо. Органи атторнейської служби наділені повноваженнями порушення кримінальних справ, розслідування порушень законів, підтримання державного обвинувачення тощо.

Характерною ознакою атторнейської служби в США є той факт, що вона не здійснює функцій загального нагляду за додержанням законності та не складає єдиної структурно підпорядкованої системи органів. На кожному з рівнів юрисдикції діє власна служба, яка здійснює вищезгадані повноваження.

Федеральна атторнейська служба очолюється генеральним атторнеєм, призначається президентом за згодою з сенатом і одночасно є главою департаменту юстиції США. Посада генерального атторнея в країні вважається політичною, оскільки окрім функцій глави системи федеральних правоохоронних органів, які здійснюють розшукові, слідчі, розвідувальні, прокурорські та інші функції, він також виступає юрисконсультом федерального уряду та радником президента з правових питань.

Атторнейська служба має власну систему місцевих органів, які розташовані при федеральних окружних і апеляційних судах. До місцевих органів федеральної атторнейської служби належать атторнеї судових округів та федеральні маршали. Місцеві атторнеї виконують прокурорські функції на території округу, а маршали діють у якості виконавців рішень та розпоряджень федерального суду. Окрім цього вони керують спеціальними поліцейськими формуваннями, які використовуються для підтримання порядку у надзвичайних випадках.

Серед правоохоронних органів особливе місце займає *Федеральне бюро розслідувань*, яке діє в системі департаменту юстиції США. ФБР очолюється директором, який призначається президентом за згодою з сенатом. У

організаційному відношенні служба має свої підрозділи по всіх великих містах країни. Формальним завданням ФБР є ведення слідства по злочинам, передбаченим федеральним законодавством. Однак в полі його діяльності на практиці є значно ширше коло справ, особливо тих, які набувають широкого резонансу і мають політичне забарвлення. Особливе значення ФБР серед інших правоохоронних та оборонних органів пояснюється також тим, що до його компетенції належить міжвідомча координація всієї діяльності по забезпеченню внутрішньої безпеки країни. Таким чином, ФБР є не тільки слідчим органом, але і спеціальним органом контррозвідки.

У складі департаменту юстиції США також діє ряд інших правоохоронних органів, основним завданням яких є забезпечення законності у різних галузях суспільного життя. Серед таких органів слід відзначити *Службу імміграції і натуралізації, Адміністрацію по застосуванню закону про боротьбу з наркоманією тощо.*

Діяльність ФБР та інших правоохоронних органів департаменту юстиції США тісно пов'язана з діяльністю спеціальних розвідувальних органів США, які входять до складу розвідувального співтовариства США. Основна ланка цього співтовариства – *Центральне розвідувальне управління*, яке було створено в 1947 році. ЦРУ очолюється директором, що призначається президентом за згодою сенату. Метою діяльності ЦРУ є обов'язок захищати національну безпеку держави. Закон, за яким було створено ЦРУ, не передбачав надання цьому органу поліцейських функцій і підкреслював, що його діяльність має носити зовнішній характер. Тим не менше, окрім проведення розвідувальної роботи та операцій за межами США, ЦРУ нерідко ініціювало і здійснювало цілий ряд програм у середині країни, діючи при цьому таємно і нерідко поза рамками правового поля держави.

Не дивлячись на достатньо широку сферу повноважень та відносно „закритість” федеральних правоохоронних органів, діяльність кожного з них контролюється незалежними *генеральними інспекторами*, які зобов'язані декілька раз на рік доповідати конгресу про законність діяльності

підконтрольних їм служб, про порушення, використання бюджетних коштів, основні програми та окремі операції.